

100. výročí narození

Armádní generál in memoriam Heliodor PÍKA

* 3. 7. 1897 Štítina u Opavy

† 21. 6. 1949 Plzeň - Bory

Letošního roku uplyne sto let, od narození armádního generála in memoriam, diplomata a vlastence Heliodora Píky, na kterém komunistický režim krátce po uchopení moci v Československu spáchal justiční vraždu.

Generální štáb Armády České republiky ve spolupráci s Konfederací politických vězňů, Československou obcí legionářskou a rodnou obcí spolupracuje na zajištění připomenutí památky generála Píky, a to 21. června t. r. v Plzni, 3. července před budovou Generálního štábu AČR a ve dnech 5. - 6. července v rodné obci.

Krátký portrét generála Heliodora Píky byl sice již na stránkách Vojenských rozhledů publikován (č. 7/1992, s. 136-137), avšak redakční rada Vojenských rozhledů poskytla znovu prostor vzhledem k výjimečnosti osudu a odkazu tohoto vojáka pro tradice Armády České republiky.

„Milovaní, nejdraší,

před strašně a hrůzně tragickými okamžiky stojím klidný, vyrovnaný, s čistým svědomím a vědomím, že - přes mnohé chyby - jsem své povinnosti plnil co nejsvědomitěji a co nejpoctivěji. Jsem přesvědčen, že nejde o justiční omyl, vždyť vše je tak průhledné - že jde o politickou vraždu, přece však rád přinesu tuto násilnou oběť, bude-li sloužit k uklidnění v národě, k jeho sjednocení. Není ve mně zloby, nenávisti ani pomstychtivosti, snad toto moji protivníci chtějí využít k dosažení jednoty - studí mne však hořká lítost nad tím, že zmizela spravedlnost, pravda - snad jen dočasně - a šíří se nenávist, mstivost, zmizel

smysl pro snášlivost, pro svobodu myšlení a projevu. Jak lehce se pravda překroutila v pravý opak a není dovoleno dát jediného svědectví a důkazu k obhájení pravdy.

Je mi líto, že strach ovládl většinu lidí a že se neodvažují říci pravdu nebo aspoň neřici vyloženou lež buď z donucení nebo z konjunkturalismu. Kam zmizela poctivost a odvaha? Kam zmizelo naše „Credo“ - zděděné od M. J. Husi a T. G. Masaryka - které jsme tak hrdě sobě i světu připomínali?

P R A V D U !

Je to soumrak národního svědomí, nebo už temno svobody a lidských práv? Ne nemohu uvěřit, neboť génius národa je věčný, přetrvává i bouří a nedá zahynouti ...

Z posledního dopisu Heliodora Píky
napsaného v noci před popravou
z 20. na 21. června 1949
v trestnici na Borech.

Uplynulá desetiletí nás však měla přesvědčit o pravém opaku. Jako první se tohoto úkolu ujal Bedřich Reicin, který pod pseudonymem Josef Bartovský napsal na začátku roku 1949 pro Obranu lidu seriál s příznačným názvem „Cesta až na dno zrady“. S jeho argumenty pak vystačila historiografie komunistického režimu v podstatě celých čtyřicet let, kromě krátkého období v roce 1968, kdy byl generál Píka rehabilitován.

Vyrostl ve skromných poměrech - v rodině venkovského koláře Ignáce Píky a Jany, rozené Valáškové v malé vesničce Štítina na Opavsku. Snad již jeho křest jako by předznamenával jeho další osud. Na cestě do farního kostela překvapila rodinu s dítětem prudká bouře provázená předpovědí neznámého starce: „*Tobě, chlapče, nepřinese dnešní den do života nic příjemného. Nejhorší bude Tvůj konec!*“

Ze šesti dětí štítiny koláře mohlo studovat jen jedno. Tím vyvoleným se stal právě Heliodor a podle svědectví sourozenců si tohoto šťastného losu dovedl vážit.

Sociální situaci rodiny nepříznivě ovlivnily zhoršující se hospodářské poměry, v jejichž důsledku byl Ignác Píka v roce 1910 propuštěn z práce. Tím utrpěl těžký nervový otřes, po kterém následovalo ústavní ošetřování v Opavě. Jeho zdravotní stav se neustále zhoršoval až do 6. prosince 1914, kdy smrt ukončila jeho utrpení. Veškerou tíhu odpovědnosti za rodinu převzala matka.

Heliodor Píka po absolvování české obecné školy ve Štítině nastoupil na české gymnázium v Opavě. V té době hrával nejen ochotnické divadlo, ale i ve studentské kapele zprvu housle, pak klarinet.

Vyrůstal v kraji, kde boj o svébytnost národa a český jazyk byl téměř na denním pořádku už před rokem 1918. To mladého Píku nepochybně vedlo k zvláště živému národnímu vědomí a odhodlání bojovat proti těm, kteří by chtěli potlačovat jeho češství.

Když byly po vypuknutí první světové války české školy zavřeny, odjel Píka do Nového Bydžova, kde nastoupil jako lékárenský praktikant. Dne 19. července 1915 vykonal dodatečně zkoušku dospělosti - maturitu, avšak na místo plánovaných studií farmacie na Universitě Karlově, byl v říjnu 1915 na základě mobilizace odveden jako „jednoroční dobrovolník“.

Vojenskou službu nastoupil u zeměbranceckého pluku 15 v Opavě. Nejprve absolvoval tříměsíční kadetku, kde potom zůstal až do června následujícího roku jako instruktor.

Tedy - v hodnosti praporčíka rakousko-uherské armády - odjel ve funkci velitele čety na ruskou frontu. Zde ale už 21. července 1916 přešel u městečka Berestečka do ruského zajetí.

Postupně se dostal až do Kazaňské gubernie, kde v zajateckém táboře „Paratský závod“ 5. října 1916 podepsal u důvěrníka Odbočky České národní rady na Rusi J. Vondry přihlášku do československého zahraničního vojska. A tak téměř rok po svém zajetí byl zařazen k 1. rotě náhradního praporu 1. československé divize, ale již 24. září 1917 odjel jako jeden z prvních dobrovolníků do Francie k tamním československým legiím. V Cognacu, kde se začal organizovat 21. československý střelecký pluk, byl určen k jeho zdravotní službě.

Začátkem června 1918 pluk odjel do tábora v Darney. Mezitím byl lékární adjutant četař Píka jmenován důstojnickým zástupcem a později vykonával i funkci důstojníka obrany proti plynům.

S plukem prodléval těžké boje na alsaské frontě, v Champagni, na Aisně, u Terronu a na dalších bojištích západní fronty. Za statečnost projevenou v boji s nepřitelem byl několikrát vyznamenán československými, francouzskými a spojeneckými vojenskými vyznamenáními.

O jeho činnosti na frontě podává svědectví i tato pochvala velitele francouzské 53. divize generála Guillenina, kterou uvedl ve svém rozkaze 8. listopadu 1918, neboť Píka „na vlastní žádost spolupůsobil při lékařské službě v první linii. Obzvláště se vyznamenal horlivostí při ošetřování raněných, opovrhuje úplně nebezpečím“.

Chtěl se stát letcem, avšak podepsané příměří vše změnilo, a tak 9. ledna 1919 přijel s pomocnou rotou jednadvacátého pluku do vlasti jako poručík francouzských legií.

Nový stát - Československá republika - musel od prvopočátku svého vzniku hájit svoji územní suverenitu, a proto legionářské pluky takřka okamžitě odjely na těšínskou frontu. Po přesunu na Slovensko v květnu 1919 působil poručík Píka jako spojovací důstojník a velitel štábního oddílu i četnictva u štábu skupiny francouzského plukovníka Gillaina. V srpnu už zastával funkci pobočníka velitele pluku, ale dnem 1. září 1919 byl odvelen do dvouměsíčního kurzu pro důstojníky pěchoty v Milovicích.

Vznikající Československá armáda nutně potřebovala kvalifikované důstojníky, a proto ministerská rada rozhodla 17. října 1919 o vyslání 40 důstojníků do vojenských odborných škol ve Francii. Mezi nimi se nacházel i poručík Píka, který se dnem 1. ledna 1920 stal důstojníkem z povolání.

Z Francie se nadporučík Píka vrátil v srpnu 1920 a nastoupil po čtyřtýdenní dovolené k 1. polní rotě I. praporu 21. pěšího pluku v Kladně. Ale již v říjnu československý generální inspektor rozhodl o jeho přidělení k právě vznikající Vojenské akademii v Hranicích. Zde byl ustanoven velitelem „roty kurzu důstojnických čekatelů“ a po absolvování kurzu u 1. československého strojínského praporu na Petříně v Praze se stal také prvním učitelem „nauky o plynech“. Současně působil jako člen zkušební komise nejen pro svůj předmět, ale také pro teorii výcviku skupiny a čety.

Od listopadu 1922 kapitán Píka vykonával funkci pobočníka velitele akademie, francouzského plukovníka Forlota. Ten mu ve svém rozkaze, po ročním působení v novém zařazení, vyslovil toto pochvalné uznání: „Dík a plné uznání za neúnavnou, svědomitou a v každém ohledu vzornou práci, kterou po celou dobu konal jako pobočník vojenské akademie.“

V Hranicích se Heliodor Píka také oženil s Marií, rozenou Sehnalovou a 28. července 1922 se mu zde narodil syn Milan.

Začátkem srpna 1923 byl už přidělen k 5. (školskému a výcvikovému) oddělení hlavního štábu československé branné moci. Také zde se rychle zapracoval a svědomitě plnil „*nejen funkce konceptního důstojníka pro otázky ženijního vojska, ale i pro jiné důležité otázky pěchoty a vojenských škol, a to s výborným výsledkem*“.

Ministerstvo národní obrany v roce 1926 vyslalo ze 300 uchazečů o dvouleté studium na Vysoké škole válečné v Paříži tři důstojníky - majora A. Kratochvíla, kapitána R. Bulandra a kapitána H. Píku, kteří dopoledne 1. listopadu poprvé vstoupili do budovy École Supérieure de Guerre. Zde jim také francouzský ministr války 1. srpna 1928 na návrh velitele školy předal diplomy důstojníků generálního štábu.

Po návratu z Paříže byl štábní kapitán Píka dočasně přidělen k Zemskému vojenskému velitelství Praha. Krátce po svém povýšení do hodnosti majora generálního štábu byl dnem 15. září 1929 určen k 1. (organizačnímu) oddělení hlavního štábu československé branné moci, „*kde zastával funkci taktického pobočníka náčelníka hlavního štábu (armádního generála J. Syrového) a poté byl krátký čas přidělen skupině válečného průmyslu (generální sekretariát)*“ Mezinárodního sboru obrany státu. Od tohoto okamžiku se Píka zúčastnil nejen všech vojenských konferencí Malé dohody, ale i odzbrojovací konference Společnosti národů v Ženevě.

Dekret ministra národní obrany ze dne 25. května 1932 zásadně změnil jeho další osudy, neboť dnem 1. září byl major Píka ustanoven československým vojenským atašé v Bukurešti s tím, že po dva roky byl ve stejné funkci akreditován také v Turecku.

Dnem 7. ledna 1937 podplukovník Píka ve funkci vojenského atašé v Bukurešti vystřídal major O. Buda. Po návratu do Prahy nastoupil Píka na svoje předcházející místo - na Generální sekretariát obrany státu, kde měl nyní na starosti skupinu Malé dohody v podstatě až do osudného 15. března 1939.

Mezitím, 31. prosince 1937, byl však plukovník Píka ustanoven přednostou skupiny C v 1. oddělení Generálního sekretariátu obrany státu, která sledovala otázky válečného průmyslu jak vlastního, tak i spojenců v případě války.

V atmosféře vzrůstajícího nebezpečí válečného konfliktu v Evropě předložil Píka ministru národní obrany námět na rozvinutí československé propagandy v Rumunsku, „*abychom si již v době míru zajistili v této zemi spojence, přátele, nebo aspoň neutrály ...*“ Návrh byl po doplnění o Jugoslávii akceptován.

V roce 1938 pak naléhal na náčelníka hlavního štábu armádního generála L. Krejčího, aby „*Československo kladlo odpor*“. V zářijové mobilizaci byl sice určen přednostou dopravního oddělení Nejvyššího úřadu hospodářského, ale již 23. září odjel jako člen delegace do Rumunska a Jugoslávie zajistit Československu materiální pomoc. Do Prahy se vrátil až 11. října.

V důsledku mnichovského diktátu byla druhá Česko-Slovenská republika nucena odprodat nějaký válečný materiál, zejména těžký. Proto už v říjnu 1938 byla učiněna nabídka Francii a Velké Británii. V prosinci se pak o tento materiál začalo zajímat Německo. Ministerstvo zahraničních věcí tehdy Píkovi nařídilo, že má německou „*komisi přijmout a zahájit s ní jednání*“.

Na základě nesnázi a ústupnosti ministerstva zahraničních věcí, s kterými se plukovník Píka setkal při jednání s německou komisí, zaslal memorandum se stížností na postup

ministra F. Chvalkovského předsedovi vlády, ministru národní obrany a náčelníku hlavního štábu. „Tato politika,“ varoval Píka, „povede nás nejen ke ztrátě nezávislosti, ale i k tomu, že budou naši vojáci krváčet pod německými prapory.“

Dne 24. února 1939 Píka odjel do Bukurešti, aby projednal odprodej vojenského materiálu Rumunsku. Do Prahy se vrátil kolem 10. března 1939, kdy ovšem nastala zcela nová situace, zejména vývojem událostí na Slovensku. O tom, jak je prožíval, později prohlásil: „Dne 13. března jsem se dozvěděl zprávy kolující mezi lidem, že Německo podalo ČSR ultimátum na odevzdání ještě dalších měst jako Ostravy, Olomouce a Brna. O této věci jsme debatovali s generálními řediteli Outratou a rozhodli jsme se, že pro každý případ učiníme opatření. Outrata dal rozkaz, aby byly zaslány do Prahy plány zbrojařského materiálu a aby byly zničeny nejjennější součástky strojů brněnské Zbrojovky. Generální ředitel Škodovky Hromádka měl se dostavit k předsedovi vlády, a proto jsme ho prosili, aby prověřil, co na těchto pověstech je pravda. Čekali jsme asi do 11 hodin, byli jsme za jedno, že je zapotřebí něco učinit, aby občanstvo bylo uvědoměno o okupaci a aby samo spontánně vystoupilo proti ní. Připravil jsem manifest, který měl být přečten v rádiu a vyzýval záložníky k obraně. Jelikož jsme se nemohli dočkat potvrzení zpráv, svolali jsme několik důstojníků pražských posádek; přítomen byl také plukovník Mašin, plukovník Balabán a plukovník Havel a chtěli jsme se dostavit k Syrovému a učinit krok proti přijetí ultimáta. Když jsme se dozvěděli, že Hácha odjel do Berlína, odložili jsme porady na návrat Háchy z Berlína. Avšak 15. března byli jsme vyrozuměni, že v šest hodin ráno začne obsazování ČSR. Od zástupce náčelníka hlavního štábu generála Fialy jsme dostali rozkaz k pálení spisového materiálu“.

„V prvních dnech okupace,“ vzpomínal později Píka, „jsem se snažil získat dovolenou anebo odchod do výslužby, jelikož jsem odmítl spolupracovat s Němci. Když to služebně v dohledné době nebylo možné, prohlásil jsem veřejně na hlavním štábu, že v Praze nezůstanu a že odejdu do ciziny. Vypracoval jsem celý plán mé činnosti v zahraničí, jež měla za účel získati od prezidenta dr. Beneše a od našich činitelů v Paříži a v Londýně přesné směrnice, co se má doma podniknout před válkou a pro případ války.“

Začal tehdy s plukovníkem F. Havlem pracovat na vytvoření ilegální organizace, která měla být dokončena před rozpuštěním hlavního štábu. Společně také „prověřovali veškerou zbylou agendu 2. (zpravodajského) oddělení a ničili, co mohlo být závadného“. Havel také Píkovi obstaral peníze na cestu do zahraničí a na první zajištění rodiny, která zatím zůstala v Praze. Společně s generálem B. Homolou vyhledával možnosti přechodu do Polska.

Plukovník Píka odjel z protektorátu 29. března 1939, a to s vědomím generála J. Syrového, který ho pověřil, aby vyžádal další pokyny pro činnost domácího odboje od prezidenta dr. E. Beneše. Z Polska se Píka dostal do Bukurešti, odkud pokračoval na rumunský pas začátkem dubna 1939 přes Jugoslávii a Itálii do Francie a Velké Británie. V Paříži začal dojednávat první odbojovou činnost s tamními legionáři, Sokoly i československou kolonií, podobně jako v Londýně, kde se jednání o československém odboji konalo v bytě Jana Masaryka. Současně zde projednal otázku umístění československých průmyslových odborníků ve spojeneckém průmyslu - dokud nevypukne válka. Koncem dubna byl potom plukovník Píka telegramem z Ameriky od prezidenta Dr. E. Beneše pověřen organizací zahraniční akce z Rumunska.

Zde, díky dřívějším kontaktům, se formálně stal administrativním ředitelem továrny, která zůstávala ještě pod určitým vlivem brněnské Zbrojovky.

H. Píka za návštěvy v Rumunsku (1947)

Na začátku druhé světové války Píka navštívil Londýn a Paříž podruhé, aby projednal otázky československého zahraničního odboje.

O své tehdejší činnosti později napsal: „*Naše tvořící se jednotka v Polsku po jeho pádu ustoupila jednak do Rumunska, jednak do SSSR. Asi 270 mužů bylo internováno v zajateckém táboře v Rumunsku. Všechny jsem ošatil, vydal cestovní doklady a odeslal postupně do Francie k naší armádě - přes intervence Němců u rumunských úřadů. Zachránil jsem další koncentrační tábor československých Židů na Černém moři - odeslal do armády, vybavil a zachránil desítky uprchlíků z ČSR, některé z uvězněných v Maďarsku. Řídil jsem celou vojenskou akci na Balkáně, vyvezl jsem přes 100 zbrojních techniků z Rumunska, kteří se měli vrátit do protektorátu - byli odesláni do armády a do spojeneckého válečného průmyslu. Získával jsem finanční prostředky pro odboj (pro československou vládu ve Francii), s Angličany organizoval sabotáž dodávek pro Německo na Dunaji a na železnici... V Rumunsku jsem zachránil všechny a ani jeden náš příslušník nebyl vydán Němcům.*”

Pod Píkovým vedením se v Bukurešti vytvořila představená vojenská odbočka československého zahraničního odboje s krycím názvem „Dora”.

Nástup Železné gardy k moci a příchod prvních nacistických jednotek do Bukurešti bezprostředně ohrozil další činnost „Dory”. Večer 12. října 1940 byl plukovník Píka se svými spolupracovníky zatčen příslušníky Železné gardy, kteří se po prohlídce domu „vyjádřili, že to stačí, abych byl [rozuměj Píka] ihned zastřelen”. Na rozkaz rumunského ministra vnitra byli nakonec Čechoslováci po třech hodinách propuštěni a generál Antonescu se ještě v noci telefonicky omluvil za „trapný incident”. Rumunští přátelé potom z bezpečnostních důvodů zajistili Píkově skupině 14. října 1940 odjezd do Istanbulu, kde pokračovala ve své činnosti podle směrnic ministra národní obrany divizního generála S. Ingra.

Z jeho a prezidentova pověření zde plukovník Píka navázal první oficiální styky s vojenskými představiteli Sovětského svazu, které k němu náhle 12. ledna 1941 uvedl podplukovník L. Svoboda ihned po příjezdu z Moskvy. Následovala několikaměsíční výměna názorů, stanovisek a požadavků až do 1. dubna 1941, kdy „Moskva vyslovila

souhlas s příjezdem Plky a jeho mise a s urychleným zahájením činnosti, dále s organizováním přechodů ohrožených československých občanů na území SSSR a s radiovým spojením Plkovy mise do Londýna a k ostatním československým zpravodajským expoziturám."

Dne 22. dubna 1941 opustil plukovník Píka a ing. L. Klučka Istanbul a už 5. května odeslal svoji první depeši z Moskvy. Po předběžném souhlasu zmocněnce generálního štábu Rudé armády s návrhem úkolů z 18. května začala se zřizovat předsunutá československá zpravodajská expozitura v sovětském pohraničí.

Dva dny po napadení Sovětského svazu nacistickým Německem obrátil se Píka prostřednictvím lidového komisaře pro státní bezpečnost L. Beriji na sovětskou vládu se žádostí o veřejné a oficiální prohlášení, že:

- „1. SSSR schvaluje československý boj proti Německu za účelem osvobození nezávislého Československa.*
- 2. SSSR uznává československou vládu se sídlem v Londýně jako jedinou představitelku československého národa a dr. E. Beneše jako vůdce boje československého národa proti nacismu a fašismu.*
- 3. SSSR uznává československou armádu v zahraničí za spojeneckou armádu samostatného a válku vedoucího státu.*
- 4. SSSR bude podporovat ze všech sil československé úsilí všemi prostředky na svém území.*
- 5. SSSR dovolí organizovat československé vojenské jednotky, které budou bojovat proti útočnickovi na území SSSR.*
- 6. Po porážce Německa SSSR dovolí československému národu svobodně se rozhodnout podle principu o sebeurčení národů respektovaném Sověty."*

Uvedené požadavky se později promítly v „Úmluvě mezi Svazem sovětských socialistických republik a Republikou československou o vzájemné pomoci ve válce proti fašismu", podepsané v Londýně 18. července 1941 československým ministrem zahraničních věcí J. Masarykem a sovětským velvyslancem v Londýně I. Majským. Ten potom 2. srpna zaslal Masarykovi dopis:

„Je mně potěšením Vám oznámit, že sovětská vláda nemá námitek proti jmenování československé vojenské mise v Sovětském svazu, jejímž šéfem jest plk. gšt. Heliodor Píka a členy pplk. Ludvík Svoboda, pplk. František Stoj a mjr. gšt. Pátý. Od nynějška jest je považovati za oficiální vojenskou misi Vaší vlády v SSSR."

Krátce po potvrzení ve funkci náčelníka mise byl plukovník Píka zmocněn prezidentem republiky k projednání a podepsání „Vojenské úmluvy mezi vrchním velitelstvím Svazu sovětských socialistických republik a vrchním velitelstvím československým", která byla přirozeným důsledkem politické úmluvy. Za sovětskou stranu ji podepsal 27. září 1941 pozdější maršál SSSR A. Vasilevskij.

Při jednání se sovětskými činiteli Píka vždy a důsledně prosazoval československé zájmy a ty, jak známo, se nejednou nekryly se sovětskými. Jejich podstata vyplývá z Píkovy zprávy pro prezidenta republiky s datem 10. srpna 1941, ve které mimo jiné konstatoval:

- „1. Válka neskončí porážkou Německa, bude se bojovat dál ve všech státech Evropy, tato válka se přemění na sociální revoluci. Mnozí se vyjadřovali, že Sověty neustanou, dokud nezajistí v Evropě sociální spravedlnost - diktaturu proletariátu.
2. Když naši lidé odmítali hovořiti o politickém uspořádání státu (o bolševizaci), uvádějíce, že o vnitřní politice si rozhodne národ doma, sovětské důstojníci a politici rukovodatelé odpovídali: „Jaképak hlasování lidu, až sovětská armáda bude v Čechách, pak všichni budou muset hlasovat pro diktaturu proletariátu“.
3. Nedůvěra k některým členům naší londýnské vlády a k československým politikům v zahraničí pravičácky orientovaným, se kterými prý náš národ nikdy nesouhlasil a nedovolí jejich návrat domů. „Tito pravicoví politikové prý zmizejí.“
- ...
6. Vytykali nám, že naše předválečná kompromisně demokratická politika dovozovala pravičáckým stranám paktovat se se sudetskými Němci a že jen jediná politická strana může zajistit pevnou vládu (ovšem, že proletariát - komunistická strana).
7. K mým námitkám, že u nás nebude sociální revoluce, jelikož lid je politicky velmi vyspělý a úroveň všech tříd národa je tak nivelizována, že není nespokojenosti a konečně, že náš program předvídá širokou socializaci (zestátnění) hospodářských hodnot země (podzemní bohatství, těžký průmysl, některé banky atd.) odpovídali, že ne socialisace ale komunisace, zrušení vlastnictví a zamezení obohacování jednotlivců neb skupin je nutné.
8. Necháпали proč vlastně žádáme úplnou samostatnost, neboť v budoucnu tak malý stát nebude moci existovat, ani politicky, ani hospodářsky a předpokládali, že se připojíme jako autonomní republika ke Svazu sovětských republik, aby mohla být zajištěna výměna hospodářských produktů a obrana Svazem..“

Tato stanoviska sovětské politiky pochopitelně nemohla zůstat bez vlivu na jednání plukovníka Píky o zřízení československých vojenských jednotek na území Sovětského svazu, které se stalo jedním z cílů československé vlády v Londýně. Okolnosti a předpoklady pro vznik Československé vojenské jednotky v SSSR Píka později vyjádřil slovy:

„... Sověty však mají přebytek vlastních lidí, kterých nemají čím plně vyzbrojit, mají dost nesmírných starostí, a proto nemají zájem na malé skupině - jednoho nebo dvou praporů dobrovolců. Smlouva se Sověty nebyla uskutečněna na základě našeho slibu, že postavíme armádu, ale naopak na základě smlouvy domáháme se my postavit i zde symbolickou část samostatné, válku vedoucí armády ...“

Nakonec, 3. ledna 1942, Státní výbor obrany SSSR přijal následující rozhodnutí k vytvoření Československé vojenské jednotky v SSSR.

Z dochovaných protokolů smíšené československo-sovětské komise, kde hlavním československým představitelem byl právě Heliodor Píka, je zřejmé jeho aktivní prosazování zájmů a potřeb československých vojenských jednotek na území Sovětského svazu.

Komise řešila všechny otázky spojené s výstavbou těchto jednotek od konce roku 1941 až do období karpatsko-dukelské operace, kdy se jejich řešení ujal 1., respektive 4. ukrajinský front, jimž byl tehdy 1. československý armádní sbor v SSSR operačně podřízen. Ale i potom, pokud to podmínky dovozovaly, byla všechna opatření týkající se

československých vojenských jednotek přijímána s vědomím a se souhlasem ministerstva národní obrany, potažmo hlavního velitelství, a tedy za aktivní účasti náčelníka Československé vojenské mise v SSSR. Ten se podílel ale i na řešení dalších otázek československého odboje, jako např. na přípravách povstání na Slovensku, materiálním zajištění povstání v Čechách a na Moravě, vysílání parašutistů do Československa, získání výstroje a výzbroje pro poválečnou Československou armádu a řady dalších věcí našeho národně osvobozenického boje za druhé světové války.

Postavení náčelníka československé vojenské mise v SSSR přitom nebylo nijak záviděníhodné. Heliodor Píka byl příliš exponován nejen ze strany československé vlády v Londýně a prezidenta dr. Edvarda Beneše, ale i od sovětských civilních a vojenských úřadů a samozřejmě také ze strany československého vyslance a československých komunistů. Tato funkce jej postavila do velmi složité a obtížné situace. Obdivoval se Rudé armádě a nepřestal věřit v její vítězství ani v době, kdy mezi spojenci existovaly silné pochyby. Vždy se snažil, aby československý odboj co nejvíce přispěl k vítězství ve druhé světové válce, a to koneckonců uznávala i sovětská vláda, která jej vyznamenala Řádem rudého praporu a Řádem Velké vlastenecké války I. třídy a v prvních dvou letech jeho působení v Sovětském svazu usilovala o jeho ustanovení velitelem Československé vojenské jednotky v SSSR.

Přes všechny peripetie Píka zůstal i nadále „*odhodlán snášet i osobní příkoří do konce války, aby nebyla znemožněna naše práce v SSSR*“. I když pro něho osobně by bylo pohodlnější „*žádat odvolání z SSSR a rozvířít všechny neloajální zásahy některých konjunkturalistů, měl bych právo žádat aspoň městský oddech v civilizovaných poměrech po více než třiletém pobytu zde, neboť moje zdraví je silně oťreseno, ale obávám se, že by nový člověk, neznalý poměrů, nepřekonal tak různorodých překážek, na které člověk denně naráží. K nikomu, který by přišel z Anglie, by dlouho nebylo důvěry a otevřenosti.*“

Píka podřídl potřebám odboje i život vlastní rodiny, která se opět sešla až koncem roku 1939. Syn Milan společně s matkou, v den svých sedmnáctých narozenin - 28. července 1939, uprchl z protektorátu. Avšak už v dubnu 1940 odjela Marie Píková z Bukurešti za synem do Francie.

Zatímco Milan Píka nastoupil vojenskou službu u československé vojenské jednotky ve Francii, s kterou byl evakuován do Velké Británie, zůstaly paní Píková a Kumpoštová zcela opuštěny a bez prostředků. Nakonec z Francie odjely v posledním transportu s generálem Ingramem a šťastně přistály v Liverpoolu.

30. července pak Píka obdržel tuto zprávu: „*S Milanem pozdravujeme, líbáme a vzpomínáme. Milan přijel sem dříve než já, a proto zůstal jako dobrovolník u československého letectva. Nosí již anglickou uniformu. Já mám však o něho obavy. Sděl ihned svůj názor a přání, abych mohla podle toho s Milanem naložit. Míla.*“ 8. srpna následovala odpověď: „*Děk za zprávy. Jsem šťasten, že jste v bezpečí. Milanovi nebraň, má-li odhodlání a tělesnou schopnost. Jsme v rukou Božích. Líbá oba Hela.*“

Téměř po dvou letech, 20. srpna 1942 odjela paní Píková v doprovodu plukovníka Karla Mareše - Tomana za svým manželem. Během cesty prožila ale oťresné zážitky a jen shodou náhod zachránila svůj život v Severním moři při torpedování lodě Empire Beaumont. Oba trosečníky vzala na palubu posádka lodě Copenland, která je potom i přes další německé

útoky dopravila 25. září do Archangelska. Po třech dnech se manželé setkali v Kujbyševě ...

„Manželka po katastrofě na lodi dlouho trpěla, chabla hlavně v nohou, které byly při torpedování trochu pohmožděny, dlouho trpěla ztrátou všeho, co vezla s sebou. Za mě šestinedělní nepřítomnosti začala trpět nervově...”, a proto na doporučení lékařů odletěla 9. června 1943 do Teheránu, později do Jeruzaléma a nakonec se na začátku roku 1944 vrátila do Velké Británie.

A tak opět zůstalo jen u občasně výměny radiotelegrafických zpráv. Na příklad koncem roku 1944 podplukovník O. Tichý předal generálu Píkovi tento vzkaz: *„S Tvoji paní jsem mluvil. Říkala, že churaví a byla by velmi šťastná, kdybys se do Londýna mohl podívat. Byla velmi potěšena zprávou, že máš v úmyslu tak učinit. Vysvětlil jsem jí, že v nynější době je Tvoje přítomnost v Moskvě nutnou, a že jakmile odjezd bude možný, bude nutno připravit cestu tak, aby cestování netrvalo dlouho, a že hlavní velitelství udělení dovolené vede v evidenci. Milan je zdrav, v lednu přijede na dovolenou a těš se na Tebe. Je z něho švarný důstojník bezvadného vystupování.”* K setkání ale došlo až po válce, když byl generál Píka odvolán z Moskvy plnit nové úkoly v Československé armádě ...

První vláda Národní fronty pověřila generála Píku funkcí podnáčelníka pro zvláštní účely u hlavního štábu československé branné moci a také schválila návrh na jeho povýšení do hodnosti divizního generála. Z titulu nové funkce měl na starosti styk a jednání s vojenskými představiteli cizích států a podílel se také na přípravě mírových jednání. V roce 1946 se proto v rámci československé delegace zúčastnil mírové konference v Paříži, kde opět neúnavně a zásadně hájil zájmy Československé republiky a s ní spjatých států střední a jihovýchodní Evropy.

Činnost československé delegace ocenil rumunský ministr národní obrany armádní generál V. Rascanu v osobním dopise Heliodoru Píkovi slovy: *„Jméno Jana Masaryka a jméno Vaše se staly nesmrtelnými ve vděčných duších všech Rumunů ...”*

Po návratu z Paříže přijal generál Píka funkci zástupce náčelníka hlavního štábu, do jehož kompetence náleželo vydávání služebních předpisů, vojenské školství, 2. (zpravodajské) oddělení hlavního štábu, příprava mobilizačních předpisů, organizace a podle dodatečného rozhodnutí náčelníka hlavního štábu armádního generála B. Bočka i některé výcvikové věci zbraní a řízení prací několika komisí Mezinárodního sboru obrany státu. Současně se stal také členem Armádního poradního sboru.

V čele československé vojenské delegace odjel v roce 1946 do Velké Británie a následující rok ještě do Rumunska, ale to se už pomalu a zatím skrytě naplňoval jeho osud. Podle vyjádření armádního generála L. Svobody z prosince 1952 vyplývá, že *„byly pokusy provádět špiónážní službu proti Sovětskému svazu, dozvěděl jsem se v roce 1946 v Moskvě, kde mě navštívil jeden známý generál obranné zpravodajské služby v SSSR a říkal mi, že Mrázek [rozuměj brigádní generál Rajmund Mrázek] činit pokusy provádět špiónáž proti Sovětskému svazu, abychom ho z funkce vojenského atašé odvolali. Říkal mi také onen dotýčný generál, že jsou znaky, že v tom má prsty Píka. Po návratu domů jsem to sdělil [Bedřichu] Reicinovi, aby hned učinil kroky k odvolání Mrázka ze Sovětského svazu, vybral nového atašé pro SSSR a věc Mrázka vyšetřil v dohodě s vojenským atašé generálem Sizovem ...”*

Tehdy vydal náčelník 5. oddělení hlavního štábu Reicin rozkaz sledovat generála Píku a současně intenzivně pokračoval ve studiu londýnského archivu ministerstva národní

obranu a spisů Československé vojenské mise v SSSR, aby mohl ve vhodné době vyrobit důkazy o jeho „zradě“.

A že v tomto směru nesledoval jen úzce osobní cíle, svědčí nenávistný výrok tehdejšího ministra informací V. Kopeckého: „*Však my ho dostaneme!*”

V době únorových událostí byl generál Píka nemocný, v březnu 1948 se ve vojenské nemocnici v Praze podrobil operaci žlučníku, ale ještě v průběhu rekonvalescence byl 5. května na Reicinův rozkaz zatčen a vyslýchán, i když trestní oznámení pro „*podezření z velezrady*” adresované vrchnímu vojenskému prokurátorovi v Praze bylo podepsáno až 12. května 1948...

Následovaly „hradčanský domeček”, kde mu začal hnisat řez po operaci, potom Pankrác ... Zde v říjnu napsal prezidentu Gottwaldovi dopis, který začínal slovy: „*Dovoluji si předložit všeobecné vylíčení svých skutků, svých chyb a slabostí, jak mi moje dnešní duševní schopnosti dovolují, neboť je přirozené, že dlouhou samovazbou a s podlomeným zdravím po těžké operaci a zápalu plic se cítím duševně vyčerpán a morálně zhroutil. Jsem v takovém stavu, že často nemohu napsat souvislé slovo, ruka se často třese. Technické podmínky ve vazbě (světlo a psací potřeby) jsou takové, že forma psaní dává dojem nepořádnosti. Není to neúcta, nýbrž obraz mého duševního stavu, ovládaného hlubokou lítostí nad proviněními, kterých si ani dnes dobře neuvědomuji...*”

Vše bylo ale marné, stejně jako předcházející žádost jeho právního zástupce o abolicí, protože ani ministr národní obrany Svoboda „*neshledal důvodů k tomu, aby navrhl udělení milosti*”. Ostatně „*vyšetřování*” bylo náhle ukončeno 17. listopadu 1948, o kterém Píka v motáku synovi napsal: „*Zdůrazňuji, že protokoly jsou nepravdivé, formuloval je dr. [Karel] Vaš, zkomoluje skutečnosti; obal, smysl a formulace je tendenční výmysl dr. Vaše. Odmítal jsem při každém výsledku smysl formulace. Dr. Vaš však tvrdil, že podpis nepotřebuje a že vůbec nebude vyslýchán. Dvakrát přerušil výslech na 14 dní, vyhodil mne, proto jsem si přál co nejdříve před soud, kde bude dovoleno mluvit a vysvětlit. Byl jsem přesvědčen, že musím být osvobozen, proto jsem podepsal i tendenční výklad dr. Vaše...*”

Tak jako mnoho jiných vlastenců věřil Heliodor Píka v nezávislost československých soudů. Nemohl mít tušení, že na prvním zasedání Vojenského komitétu při Ústředním výboru Komunistické strany Československa za účasti K. Gottwalda, R. Slánského, generálů L. Svobody, Š. Drgače, J. Procházky, V. Druce a B. Reicina, byl 21. ledna 1949 určen rozsudek v procesu proti němu u Státního soudu v Praze, stanoveného - trest smrti provazem, neboť tento trest „*z politických důvodů by nebylo vhodné začít s četařem!*”

Divizní generál Heliodor Píka byl odsouzen proto, že „*koncem roku 1940 v Istanbulu, od roku 1941 do konce roku 1945 v Moskvě, na jaře 1946 v Londýně a konečně v období 1945 - 1948 v Praze, vyrazil exponentům Intelligence Service - tedy cizí moci, přímo skutečnosti, opatření a předměty, jež měly zůstat utajeny pro obranu republiky a za těmito účely vešel s jmenovanými ve styk přímý, to jest s cizí mocí a s činiteli vojenskými, ačkoliv mu povinnost uchovávat uvedené skutečnosti v tajnosti byla výslovně uložena, hledíc na jeho služební poměr*”.

V politicky změněné době a situaci po únoru 1948 se posuzovala Píkova činnost zásadně křivě a v rozporu s historickou skutečností. Svoji úlohu zde sehráli i přízvaní „soudní znalci” plukovník Zadina a štábní kapitán Kocián, neboť jejich tvrzení, že informace

generála Píky tvořily podstatu státního tajemství zvláště důležitého, neodpovídalo skutečnosti. Ani jeden z nich se nezabýval skutečným obsahem informací, jejich rozбором a významem pro obranyschopnost Československa.

Vycházeli pouze z předpokladu, že Píka jako zástupce náčelníka hlavního štábu měl obsáhlé znalosti vzhledem k své funkci a další důležité znalosti z titulu členství v Armádním poradním sboru a také proto, že schvaloval nebo spolupodepisoval řadu mobilizačních předpisů. Z předpokládaných znalostí pak vyvodili bez náležitých důkazů presumpci jejich vyznění pracovníkům britské zpravodajské služby, aniž by se však opírali o tehdy platné služební předpisy!

Nelze se proto divit, když Nejvyšší soud při projednávání znateční stížnosti konstatoval: *„Jednání a skutky, které znamenaly prospěch anglickému vedení války, neznamenalý prospěch Československé republiky, znamenaly škodu SSSR a tím i nepřítomnou škodu Československé republiky ... Škoda, která vznikla, je nedozírného rozsahu a trvalého rázu.“*

Vše naplnilo duch otázky vyšetřujícího soudce, později vojenského prokurátora u státního soudu dr. Vaše, jež padla v rozhovoru s Reicinem: *„Kolik, Bedřichu potřebuješ, patnáct let, nebo provaz? Podle toho se dá obžaloba udělat.“* !

Z dokumentů a pozdějších svědectví ale vyplývá, že se daly „udělat“ i jiné věci. Plukovník Bohumír Nyč, který měl od Reicina za úkol sledování generála Píky, později vypověděl: *„Jak jsem již uvedl, neměli jsme žádné usvědčující doklady proti generálu Píkoví. K dispozici byla pouze část londýnského archivu ... Jednou mě zavolał generál Reicin v přítomnosti Klena a předal mi zalepenou kartu, kde byl zachycen v kostce výsledek sledování Plkova pobytu v Londýně v létě 1946 v "Den vítězství" ... Když mi kartu předával, řekl mi v přítomnosti generála Klena, že tento zápis v zelené kartě je pouze výpis z agenturní zprávy, kterou měl u sebe major Fořt. Tento při odchodu na válečnou školu všechno spálil, že však v hrubých rysech řekne obsah této zprávy, a abych dle tohoto nyní řečeného udělal novou agenturní zprávu.“*

Tento falzifikát měl vypadat jako originál, který pochází přímo z Londýna. Byl to pro mne úkol těžký. Proto jsem dlouhým a úmorným výsledkem bývalého vojenského atašé, generála lelectva, na jehož jméno si již nepamatuji a který již zemřel [J. Kalla - pozn. autora], rekonstruoval místa děje, tj. setkání generála Píky s vedoucím anglické špionážní služby generálem Davisonem, dokument pořídil a přinesl generálu Reicinovi ke schválení ... Falzifikát opravil, byl přeložen do angličtiny a tvořil jeden z důkazů proti generálu Píkoví ...“

Poslední den přelíčení předseda vojenského senátu Státního soudu v Praze plukovník JUDr. O. Matoušek četl: *„Obžalovaný generál Heliodor Píka, narozený 3. července 1897 ve Štítině, je vinen z žalovaných skutků a odsuzuje se podle § 6, odstavce 2/II podle zákona 50/23 za použití § 45 a 96 vojenského trestního řádu kromě kasace a ztráty čestných odznaků a vyznamenání k trestu smrti provazem.“*

Národ mlčel, pouze opuštěná rodina bojovala za „svého generála“. Ludvík Svoboda v atmosféře šedesátých let sice tvrdil, že Píkoví vystavil v době procesu jeho kladné hodnocení, ale tento posudek se nikdy nenašel. Předtím, v prosinci 1952, ve své stranické sebekritice však uvedl: *„Byl jsem mezi těmi zrádci sám. Od samého počátku Píka a pak Reicin se svojí smečkou ...“*

V archívních dokumentech se ale dochoval i dopis dlouholetého člena a šéfa Francouzské vojenské mise v předválečném Československu generála L. Fauchera z 19. února 1949, ve kterém prezidentu Gottwaldovi napsal:

„Mezi dvěma válkami jsem měl velmi srdečné styky s generálem Píkou. Proto zpráva o jeho odsouzení mne hluboce dojala. Je pro mne nesmírně bolestné, když vidím, že generál Píka byl stížen stejným trestem jako někteří renegáti, které jsem znal a kteří se dali do služeb Němcům ihned po 15. březnu 1938 anebo ještě dříve a plně si zasloužili nejvyšší trest.

Nejsem sám mezi Francouzi, kdo takto cítí. Již ve svém domově na venkově jsem viděl, jak velký je ohlas odsouzení k smrti generála Píky, který má mnoho přátel ve Francii. V Paříži, kam jsem odjel, abych získal o odsouzení bližší informace, se můj dojem potvrdil.

Vím, že v podobných případech nesmíme se dáti unést osobními sympatiemi. Nemíním také vyslovit se o podstatě žaloby, kterou znám jen z tisku, což je jistě nedostatečné. Dovoluji si Vás však, pane prezidente, uvědomit při této příležitosti o následující skutečnosti. Československý deník Obrana lidu nedávno uveřejnil pod titulem „Cesta až na dno zrady“ sérii článků, kde autor tvrdí, že odhaluje pozadí případu Píkova.

V prvních z těchto článků cituje výňatek ze zprávy, kterou jsem prý poslal v říjnu 1939 francouzskému ministerstvu války a ve které jsem prý velmi nepříznivě soudil o generálu Ingrovi. Tento výňatek je úplně vymyšlen - to uvádí pochopitelně v pochybnost veškerou argumentaci autora článků ... Sám znáte, pane prezidente, moji hlubokou oddanost Československu. Vše, co může zvýšit nedorozumění mezi našimi zeměmi, naplňuje mne hlubokým zármutkem. Jsem přesvědčen, že vykonání rozsudku smrti nad generálem Píkou by bylo na úkor našemu dobrému poměru ...”

Mechanismus koncentrované moci a nenávisti se však v Československu nedal zadržet ničím. Generálu Píkovi, který byl 7. března převezen na plzeňské Bory, oznámil předseda vojenského senátu 20. června 1949, že „všechny žádosti o milost byly zamítnuty a že rozsudek bude vykonán druhý den ráno“. Ve zbývajících hodinách Heliodor Píka napsal poslední dopisy rodině, povzbudil zdrceného syna Milana a po rozmluvě s knězem odešel ...

V zápise o vykonané exekuci je také uvedeno: „*Mým posledním přáním je, aby národ zůstal sjednocen a aby každý bez rozdílu pracoval na sjednocení národa.*“ Lze vůbec pochopit nadčasovost a morální sílu tohoto přání?!

Generálovy ostatky nebyly rodině i přes opakované žádosti vydány. Až v říjnu 1949 byly zpopelněny v plzeňském krematoriu a po čtyřech letech byla papírová krabice s popelem uložena pravděpodobně do hromadného hrobu v Plzni, neboť prý příbuzní neprojevíli zájem ...

Jméno generála Heliodora Píky se vrátilo do novodobých dějin našeho národa až po devatenácti letech, a to jen na krátkou dobu, kdy se jeho manželce, synovi Ing. Milanu Píkovi a obhájci dr. R. Vahalovi podařilo naplnit generálovo přání o „*navrácení vojenské cti*“. Dne 13. prosince 1968 totiž předseda Vyššího vojenského soudu v Příbrami oznámil: „*Obžalovaný generál Heliodor Píka ... zprošťuje se podle § 226 písmeno a) trestního řádu*

v plném rozsahu obžaloby bývalého Státního prokurátora v Praze ... protože nebylo prokázáno, že se staly skutky, pro něž byl stíhán."

O následnou občanskou a historiografickou rehabilitaci Heliodora Píky potom dalších dvacet let opět usilovala pouze jeho rodina a úzký okruh nejbližších přátel. Jedině tak mu mohla být v červenci 1989 na rodném domku pod historickou Hůrkou odhalena pamětní deska, kterou vytvořila akademická sochařka J. Lukášová.

Ministr obrany L. Dobrovský pak symbolicky v den 41. výročí generálovy smrti povýšil kapitána v záloze Milana Píku do hodnosti plukovníka ve výslužbě.

Vyjádřením návratu k hodnotám, které Heliodor Píka vyznával, včetně demokratických tradic Československé armády i dluhu celé naší společnosti, bylo udělení Řádu M. R. Štefánika III. třídy in memoriam i odhalení pamětní desky 28. října 1991 na budově Generálního štábu Československé armády, dnes Armády České republiky.

Konfederace politických vězňů Československa - pobočka v Plzni - iniciovala vybudování pomníku generálu Heliodoru Píkovi na náměstí s jeho jménem v Plzni-Slovanech, který byl odhalen 20. června 1993. Autorem bronzového reliéfního portrétu je plzeňský akademický sochař Karel Němec a jeho odlití provedl Jindřich Kovařík v Karlovicích. Žulový pomník zajistil Emanuel Egermaier z Karlových Varů. Návrh provedl tajemník Konfederace politických vězňů Československa v Plzni Ladislav Vyskočil za umělecké spolupráce Ing. architekta M. Hrubce. Dílo bylo financováno z četných darů úřadů města, okresů, bývalých vězňů, exulantů a legionářů. V mnohém pomohla i Armáda České republiky.

Život nelze nikomu vrátit, podobně jako jeho blízkým ztracená léta utrpení a ponížení, ale jeho poslední přání zůstává i dnes aktuálním ...

PhDr. Zdeněk Vališ